

РОЗДІЛ І
ОРГАНІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕКОЮ
КУЛЬТУРНО – ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАХОДІВ

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ
БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: дайджест - огляд

Грабар Н.Г., канд. наук із соціальних
комунікацій, доцент

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Анотація. Огляд відображає зміст інформаційно-комунікаційних форм роботи та технології їх проведення. Використання цих форм в діяльності бібліотеки ВНЗ завжди пов'язувалося з виконанням комунікативних функцій та реалізації виховного впливу на студентську молодь у партнерстві з іншими виховними структурами ВНЗ.

Вступ. Інформаційна діяльність бібліотек активно переміщується в нове інформаційно-комунікаційне середовище. У зв'язку з цим ускладнюються функції бібліотеки ВНЗ, як осередків інформації і місця організації дозвілля, адаптації до нових умов життя й задоволення інтелектуальних і духовних запитів. Нині діяльність бібліотеки спрямована на те, щоб знайти, підтримати, розвинути у читачів кращі людські якості, сприяти розвитку механізмів самореалізації, саморозвитку та самовиховання. Учити читанню, формувати культуру читання особливо важливо зараз, в епоху загрозливого експансивного наступу електронних видань, зростання кількості яких треба вітати, але не забувати про Велику Місію книги. І сьогодні особливо актуальні відомі

слова Олександра Герцена: «Книга – це духовний заповіт одного покоління іншому». Електронні видання не замінюють друкованих, а розширюють можливості роботи користувачів з інформацією.

Для стимулювання розвитку пізнавальних, творчих здібностей і інтересів молоді мають значення методичні доробки, основним завданням яких є надбання теоретичних знань та практичних навичок у роботі зі студентською молоддю.

1. Інформаційно-наочні форми

1.1. **Б** *Бібліотечна виставка* – основна форма наочної популяризації фонду бібліотеки, комплекс спеціально відібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, які розташовані таким чином, щоб викликати мимовільну увагу читача, зацікавити його або задовольнити існуючий інтерес, інформаційну, навчальну потребу. Книжкова виставка – це творчий погляд бібліотекаря на світ, на тему, що пропонується читачеві.

Книжкові виставки класифікують за такими ознаками:

за статусом – самостійні або ті, що супроводжують культурно-виховні заходи;

за метою – на допомогу навчальному процесу для підвищення загальноосвітнього і загальнокультурного рівня;

за хронологічними (за часом публікації і надходження в бібліотеку) – нові надходження, за певні роки, «забуті видання»;

за змістовими – універсальні, галузеві, персональні за адресами (за місцем експонування) –

організуються у бібліотеці або за її межами;

за терміном функціонування – постійно діючі, довготривалі, короткочасні, епізодичні;

за функціональними (за повнотою розкриття фонду) – оглядові, локальні, поличні;

за видами видань – книжкові, чи інші види видань (журнальні або газетні та інші), декількох видів видань одночасно (комплексні), нових носіїв інформації (CD-R, платівки, мікрофільми, відеокасети та ін.);

за конструкційними особливостями – вітринні, внутрішньо поличні, внутрішньо стелажні, виставки – «розвали» на столах, пересувні, «кільцеві» та ін.

Технологія проведення виставки передбачає, відповідно до її цільового призначення, відбір книг, цитат, ілюстрацій, підготовку запитань для читачів, художнє оформлення виставки, визначення основних її розділів. На книжковій виставці, окрім книг, можуть також експонуватись й інші матеріали: журнально-газетні, бібліографічні, аудіовізуальні тощо.

Виставки-перегляди найбільш повно розкривають єдиний фонд бібліотеки. Виставки-перегляди (найбільші виставки) можуть бути універсальними, тематичними, галузевими. Особливість виставок-переглядів – максимальна повнота представлених джерел, які відповідають меті і читачькому призначенню заходу.

За хронологічними ознаками виставки-перегляди поділяються на: нових надходжень і «ретро».

Виставки-перегляди нових надходжень носять інформаційний характер. Головним принципом таких виставок-переглядів є регулярність і оперативність, вони проходять як самостійний захід або в комплексі з бібліографічними оглядами, лекціями, консультаціями.

Локальні виставки організуються структурними підрозділами бібліотеки. Характерною

ознакою локальної виставки є її розміщення безпосередньо в зоні обслуговування читачів. Локальні виставки покликані розкрити фонди окремих структурних підрозділів бібліотеки (абонемент, читального залу).

Ознака локальних виставок – їх розміщення в межах бібліотеки, безпосередній близькості від кафедр видачі літератури або в місцях, відведених для відпочинку читачів.

Хронологічне охоплення документів на таких виставках може бути різноманітним: нових надходжень, за певні роки, «забуті видання».

За змістом документів локальні виставки поділяються на галузеві і тематичні. Галузеві виставки мають інформаційний характер, тематичні – рекомендаційний. Галузеві інформаційні локальні виставки призначаються на допомогу професійній діяльності і навчальному процесу, тематичні – в основному для самоосвітніх інформаційних потреб читачів, на допомогу професійній орієнтації. На тематичних виставках експонується література різних років або нові надходження, на галузевих – новинки.

Поличні (малі) виставки організуються в умовах конкретного структурного підрозділу бібліотеки (абонемент, читальний зал) і розміщуються в залі обслуговування, так і в фонді відкритого доступу. Метою таких виставок є рекомендація читачам окремих матеріалів.

Бібліотечні виставки розрізняють за такими типами:

- бібліотечні виставки традиційних носіїв інформації (друковані видання);
- електронні бібліотечні виставки (подані на Weб-сайтах бібліотек у вигляді каталогів, з

використанням різних форматів поданої інформації);

- комплексні бібліотечні виставки («промовляючи» книжкові виставки, оформлені за допомогою фонограм різного характеру, виставки-перегляди з поданням «промовляючих» книг і відеофільмів, Дні електронної книги і т. ін.).

За видами бібліотечні виставки поділяють на:

- традиційні (персональні, тематичні, присвячені пам'ятним датам, жанрові);
- нетрадиційні (доповнюються допоміжними матеріалами).

Тематична різноманітність виставок може бути подана у вигляді наступного комплексу:

- Тематичні виставки, присвячені міжнародним і внутрішнім подіям.
- Тематичні виставки, присвячені знаменним датам.
- Тематичні виставки соціальної проблематики.
- Виставки краєзнавчого характеру.
- Тематичні виставки, пов'язані з хобі, дозвіллям.
- Галузеві виставки.
- Виставки, пов'язані з розкриттям особливостей функціонування бібліотеки, послуг, наданих читачам.

Виставка, присвячена актуальним проблемам сучасності, охоплює різноманітні питання галузей народного господарства, політики, економіки, науки, техніки, культури і мистецтва. Організацію виставки розпочинають із загального розділу, у якому розкривається значимість теми. Далі виділяють розділи з важливих питань даної теми.

Виставка до знаменної і пам'ятної дати

присвячується ювілеям, святам, річницям історичних подій і т.д.

Виставка на допомогу навчальному процесу призначена допомагати читачам у вивченні навчального матеріалу, привчає їх вивчати ту чи іншу тему не обмежуючись одним підручником, широко використовувати додаткову літературу, зацікавлює їх певною темою, залучає до наукового мислення. Тематика запитань, їх послідовність і підбір літератури визначаються навчальною програмою, заявками кафедр.

Виставки на допомогу освіті, самоосвіті, розвитку особистості, забезпечують інформаційну підтримку освітнього процесу, стимулюють пізнавальні здібності.

Жанрова виставка – виставка одного жанру («У світі поезії», «Історичний роман», «Наукова фантастика», «Детектив» і т.д.). На них експонується література з окремих жанрів (роман, поезія, мемуари і т.д.), яка розкриває ту чи іншу тему або історичний період з життя країни, ті чи інші види видань (альбоми, листівки і т.д.). Такі виставки не тільки задовольняють читацькі потреби, але й допомагають познайомитися з новими книгами цього жанру.

Подаємо наступний перелік виставок:

Авторська виставка – книжкова виставка, автором якої є працівник або користувач бібліотеки. Виставки можуть бути різноманітними за ознаками, видами, проблематикою, цільовим призначенням та художнім оформленням, але вони повинні доносити до глядачів оригінальну авторську ідею.

Виставка одного автора, або виставка-персоналія, потребує від бібліотекаря таких дій, які можуть показати життєвий шлях письменника, вченого, суспільного діяча, познайомити читачів з його працями. Цим буде визначатися і підбір літератури. Поряд з

бібліографічними нарисами і збірками спогадів експонуються праці самого письменника або вченого, документальні матеріали, критичні праці і дослідження про його творчість. Широко використовується документальний матеріал (фотографії, портрети та ін.). Матеріал систематизується за періодами життя. Структура виставки може бути різною:

а) творчість висвітлюється по мірі показу життєвого шляху і вся виставка будується в хронологічному плані;

б) розкриття творчості йде в проблемному плані, тоді бібліографічні матеріали зводяться до мінімуму (один-два розділи на великій виставці). До виставки-персоналії можна віднести виставку одного портрету.

Виставка одного портрету: на виставці обов'язковою є наявність портрету або репродукції і літератури про цю людину.

Виставка-асоціація: зміст виставки складає галузева і художня література з актуальної тематики. Матеріал розміщується блоками – буквами, які разом складають слово (назву виставки). Кожна з букв є початком самостійного розділу виставки і першою буквою назви, поняття, явища, асоціації, які розкривають назву виставки.

Виставка-ситуація: читачам пропонується самим поставити книги на виставку: «Цю книгу я візьму з собою в дорогу...».

Виставка-відгук: організується з відгуками про книги: прочитай і зацікав, запропонуй, порадь.

Виставка-тест: на такій виставці виставляється поруч з тестами література, де можна знайти поради і рекомендації по одержаним результатам тестування.

Виставка-діалог, виставка-дискусія – схожі за своїми ознаками виставки, в назвах яких повинні звучати проблемні питання, які викликають інтерес

читача, наштовхують на самостійне вирішення проблеми.

Виставка-діалог: носить проблемно-ситуативний або ігровий характер, що сприяє активізації спілкування читачів з друкованою продукцією. В основі виставки-діалогу можуть бути питання читачів, відгуки, загадки. Завдання бібліотекаря – виявити найбільш цікаві питання, оформити рубрики – розділи виставки «Відповідаємо на запитання читачів», підібрати відповідну літературу. На відміну від виставки-діалогу, на виставці-дискусії розглядається лише одне питання, а представлена література висвітлює його з різних, іноді протилежних, сторін. Питання можна зібрати за допомогою міні-анкети (наприклад: «Шановні читачі! Чи звернули ви увагу на дану виставку? Які книги на виставці вас зацікавили? Які ще питання по темі виставки вас хвилюють? Яку проблему ви хотіли б обговорити наступного разу?»).

Схожа методика організації виставки-питання.

Виставка-питання: для оформлення такої виставки підбирають цікаві питання з визначеної тематики. На виставці розміщуються тексти питань та книги і періодичні видання, де можна знайти відповіді на ці питання. Наприклад: «А у вас сьогодні гість» (про етикет);

Виставка-бенефіс читача: наприклад – «Кращий читач року». Обов'язкові елементи: формуляр читача, фотографія, аналіз читання (відвідування, улюблені автори, жанри, кількість прочитаних книг з різних галузей знань), звернення до читачів.

Виставка, підготовлена читачем: виставку готує читач по темі, яка його зацікавила. На цій виставці читач може запропонувати, крім книг, конверти дисків,

ксерокопії статей, портрети кумирів, різні знакові аксесуари.

Виставка-полеміка: оформляється для читачів з метою допомоги у формуванні їх світогляду, донесення до них цікавого, актуального дискусійного матеріалу. При цьому обов'язково наявність полемічного матеріалу, відгуків про нього, що відображає різні точки зору.

Виставка-досьє: пропонується набір фактичних даних про що-небудь, наприклад: «Родовід герба гімну України».

Виставка-імена: бажано, щоб це був цикл виставок: «Олександр», «Володимир» і т.д. Їх мета – познайомити читачів з історичними особистостями, поетами і письменниками, літературними і біблейськими героями, які мають ці імена (Олександр Македонський, Олександр Невський, Олександр Пушкін). Ці виставки доцільно організувати до ювілейних дат.

Виставка-конфлікт – це один із різновидів психологічних виставок, що стимулює присутніх до розв'язання певної конфліктної ситуації, допомагає вести пошук можливих шляхів виходу з неї.

Виставка-засудження або анти виставка Виставка-осуд може бути організована як засіб боротьби з читацькою заборгованістю, неповажливим, неохайним відношенням до книги. На такій «анти виставці» представлені зіпсовані читачами книги, а замість не повернутих виставляється білий аркуш з муляжем каталожної картки на ньому, обов'язково повинно бути звернення-заклик до користувачів щодо бережливого відношення до книг: на ній можуть бути виставлені книги, зіпсовані або не повернуті читачам (білий лист з муляжем каталожної картки на ньому).

Виставка-щоденник – виставляються щоденники великих людей, приватних осіб, які можна розглядати як документи епохи.

Виставка-рекомендація (порада): даються поради спеціалістів з певної проблеми, якою цікавляться читачі. Фактографічна інформація супроводжується списками літератури, яка рекомендується для самоосвіти з даного питання. Список літератури складає бібліотекар.

Виставка-словник: організовується з метою роз'яснення нових термінів, понять.

Виставка-пошта: містить елементи діяльності пошти, допомагає встановити зворотній зв'язок з читачем на основі рекомендованої літератури.

До виставок, присвячених дозвіллю, хобі, відносяться такі:

Виставка-гра: подається у вигляді гри. Складовою частиною цієї виставки є елементи якої-небудь гри, яка тематично обумовлена рекомендованою літературою.

Виставка-конкурс: присвячена будь-якій темі, обов'язкова наявність умов конкурсу, підведення результатів, нагородження.

Виставка-вікторина: різновид виставки-конкурсу, яка стимулює пізнавальну активність читачів в процесі читання. Обов'язково пишеться текст-звернення до читачів, в якому розкриваються умови виставки-вікторини. Пропонуються питання і книги, в яких можна знайти відповіді. Питання і книги (підказки) можна розташовувати поруч або в розкидку. Після проведення виставки-вікторини підводяться підсумки, переможця у вікторині чекає приз.

Виставка книжкових ілюстрацій – реалізує цілий комплекс цілей: від завдань естетичного виховання в цілому до формування художнього смаку, навичок сприйняття мистецького твору. Це можуть бути тематичні виставки, присвячені творчості письменника

чи художника-ілюстратора. Виставка розвиває уяву про книгу як художню цінність, де синтез тексту та ілюстрацій надають неповторний вид виданню.

Виставка-календар: оформляється як календар народних прикмет, професійних свят і т.д. Читацька адреса буде залежати від теми виставки і її матеріалів.

Виставка-вернісаж: на виставці розміщуються книги і репродукції картин за визначеною тематикою, але акцент робиться на репродукцію. Оформляється з метою розвитку, естетичного смаку у студентів.

Виставка-кросворд: обов'язкова наявність кросворду по темі виставки, оформлення його крупним планом. Читачам надається необхідна література;

Виставка-ікебана. Коли є бажання та можливості надати інтер'єру бібліотеки більш художнього, виразного виду, посилити в ньому естетичну ауру, можна оформити таку виставку, проявляючи при цьому ще й фантазію. На ній виставляються книги за даною тематикою і обов'язково композиції з квітів. А для того, щоб привернути увагу читачів до поезії, варто організувати виставку «Поезія срібного століття в образах флористів-дизайнерів» і до кожної композиції квітів підібрати вірші відповідного настрою з авторських збірників поетів срібного століття.

Виставка-хобі: поруч з книгами експонуються речі, предмети, які виготовлені за порадами, рецептами, кресленнями із цих книг, а також і знаряддя праці, за допомогою яких виготовлені ці вироби.

Краєзнавча бібліотечна виставка – найбільш ефективний, дієвий вид наочної демонстрації книг і інших носіїв інформації про історичний, культурний розвиток краю, регіону.

До основних елементів підготовки і організації краєзнавчої виставки відносять:

- Предмет краєзнавчої виставки – культура,

архітектура і історія краю.

- Мета і задачі – формування самосвідомості жителів краю, знань культури, архітектури, історії.
- Інформаційна основа – фонд документів по краєзнавству, краєзнавчий довідково-бібліографічний апарат, краєзнавчі бази даних.

За хронологічними ознаками тематичні виставки поділяють на:

- виставки нових надходжень;
- виставки за певні роки;
- виставка «забутих книг».

Виставка нових надходжень. Мета їх – оперативність. Наочна інформація про нові надходження у бібліотеку творів за той чи інший період (по мірі надходження). Книги групуються по галузям знань або за алфавітом. Заміна проходить по мірі надходжень чергових нових видань, чи нових номерів, якщо це періодичні видання.

Експрес-виставка – позапланова оперативна виставка, пов'язана з виникненням злободенних тем, появою актуальних цікавих публікацій, що потребують громадського відгуку.

Виставка за певні роки – це експозиція літератури, на якій можуть бути представлені як нові надходження, так і видання інших років.

Виставка «забутих книг» – це своєрідна ретроспективна виставка, на якій виставляються книги, які «забуті» з причини недостатньої реклами, тощо. Це можуть бути і журнали технічного характеру, науково-популярного, художнього плану («Виставка забутого журналу»).

Виставка однієї книги: (популяризація окремих видань) супроводжується яскравим плакатом з рекомендаційною анотацією на дану книгу. В анотацію

включають питання, які примушують уважно читати, міркувати, порівнювати героїв, їх характери, вчинки, спонукає до цілісного сприйняття твору. Крім експозиції «головної книги» експонуються публікації, які висвітлюють процес створення даної книги, критичні статті, ілюстративний матеріал, біографічну довідку про автора. Виставка може супроводжуватись питаннями, які розкривають зміст книги, активізують увагу до автора або змісту книги;

Різновидом цієї виставки є виставка-презентація.

Виставка-презентація (реклама, прем'єра). Це може бути презентація нової книги, журналу, газети або незвичайне розкриття їх змісту із застосуванням технологій рекламної діяльності;

Виставка-порада і виставка-рекомендація – між ними різниці не має. На виставці представлена література, подаються поради фахівців з будь-якої проблеми. Наприклад: «Як захистити себе від грипу?», «Як розвинути таланти?», «Як скласти екзамен на «відмінно?» тощо. Фактографічна інформація підкріплюється списком літератури по темі, яка рекомендується читачеві для самоосвіти.

«Промовляючі» виставки можуть бути успішно реалізовані з одночасним представленням в експозиції друкованих і аудіовидань; друкованих і мультимедійних видань.

Технологія проведення книжкової виставки:

- визначити тему, мету і читацьке призначення;
- визначити коло питань, склад літератури, систематизувати матеріал;
- освітити суміжні питання;
- встановити хронологічні, територіальні межі;
- сформулювати назву виставки

Візьміть за правило, що:

1) Виставка починається з її «візитної картки» – назви, в якій цінується гостре слово, оригінальна думка, несподіване звернення. Саме тому варто враховувати психологічний феномен: добре запам'ятовуються заголовки з трьох-п'яти слів. На допомогу при виборі назви чи цитати можна взяти збірники афоризмів або поетичних антологій. Існує ряд вимог до заголовку (назви) бібліотечної виставки:

- ✓ заголовок приваблює увагу читачів до виставки, створює мотив спілкування з книгами, представленими на експозиції;
- ✓ заголовок виставки відображає книгу і читацьке призначення виставки;
- ✓ необхідно з обережністю підходити до використання багатозначних заголовків, будь це цитата або оригінальний вислів, доцільно ввести підзаголовок, який роз'яснюватиме значення загальної назви;
- ✓ вибір заголовка для бібліотечної виставки здійснюється після того, як визначиться основна ідея і буде підібрана література.

2) Краще сприймається інформація у верхній частині композиції та експонати, розміщені поруч; непарне число об'єктів теж сприймається краще, ніж парне.

3) Необхідно скласти тематичний план виставки.

4) Підібрані тексти повинні нести закінчену думку, бути короткими і виразними. Самовільно скорочувати цитати не можна. Всі тексти заносять на картки, а потім відбирають ті, які краще розкривають тему. Після цитати наводять назву книги чи періодичного видання, вказуючи повну кількість сторінок.

5) Найважливіші книги можуть бути виділені, по-перше, за допомогою різних за розміром і кольором співвідношень (книга більшого або меншого формату серед ряду рівних за розмірами, біла обкладинка або обкладинка з яскравим малюнком серед однотонних обкладинок); по-друге, розміщенням книги в розгорнутому вигляді; по-третє, показом текстів і ілюстрацій. Журнали експонуються на виставці розгорнутими на тій сторінці, де розпочинається стаття; газети – так, щоб було видно заголовки рекомендованої статті. Оформлюючи виставку, необхідно прагнути єдності стилю.

Ілюстрації, які експонуються на виставці, повинні приваблювати увагу читачів до літератури. Також варто враховувати, що ілюстрації мають самостійне пізнавальне значення.

6) Необхідно постійно змінювати місце розташування експозиції. Встановлено, що до виставок, які влаштовуються на одному й тому ж місці, у читачів зникає інтерес.

Рекламно-інформаційна підтримка бібліотечної виставки.

В основі рекламно-інформаційної підтримки виставкової роботи лежить створення рекламних повідомлень і публікацій.

Основні вимоги до рекламного повідомлення:

- надання користувачам нової інформації;
- повідомлення повинно переконувати в корисності виставки, що рекламується;
- врахування особливості аудиторії, до якої звернена реклама даної виставки;

При складанні рекламного повідомлення необхідно

звернути увагу на такі моменти:

- ✓ якщо ви хочете добитися позитивного впливу, в тексті не повинно зустрічатися частка, яка несе негативну функцію («не». «ні»);
- ✓ фотографії більш переконливі, ніж малюнки;
- ✓ текст повинен бути простим, цікавим, оригінальним, але не екстравагантним,
- ✓ повідомлення повинно бути за можливістю коротким, стислим;
- ✓ слова повинні визивати позитивні асоціації, створювати гарний настрій, захоплювати увагу і утримувати до кінця повідомлення.

Бібліотечна виставка є не тільки засобом потайного управління читанням, але і способом реклами, створення привабливого іміджу «інтелігентної» бібліотеки, а також реклами визначеної частини інформаційних ресурсів бібліотеки (нових надходжень, літератури по конкретній тематиці або проблемі, інших носіїв інформації).

Афіша або анонс виставки є також рекламним повідомленням. Специфіка афіші – в її образності, стислості, емоційній дієвості. Основну увагу варто звернути на зміст і композиційне рішення афіші. При цьому основний, центральний надпис виділяється кольором і розміром шрифту, а весь інший текст підпорядковується головному.

Засобом розповсюдження реклами бібліотечних виставок слугує також сайт бібліотеки.

Сайт – це одна із складових частин загальної картини культурно-виховної роботи. Найбільш поширена і традиційна форма рекламної діяльності бібліотеки – книжкова виставка. В межах цієї форми сайт працює за двома напрямками:

- ✓ інформування про традиційні виставки;
- ✓ подання електронних виставок.

Що означає інформація про виставки? Це список назв і відділів, де вони проводяться. Нині використовується такий принцип: суто інформування замінено на залучення и опосередковане інформування. Список виставок – це набір візуальних маркерів. Інформацію про необхідну виставку і місце її проведення можна одержати, коли наведеш курсор на зацікавлену картинку.

Електронні виставки, де використовуються наступні засоби подання інформації:

- ✓ таблиця із сканованою обгорткою, бібліографічним описом і анотацією;
- ✓ список, поданий у вигляді тематичних закладок.

Пізніше до електронних виставок стали додавати слогани. Звичайна виставка – це стенд, на якому розставлені видання, заголовки і різноманітні цитати. Для того, що дізнатися про видання, його необхідно, як мінімум, взяти зі стенда. Такий же принцип був реалізований і для електронної виставки: зверху – заголовок, нижче – слоган виставки (зазвичай тематична цитата), далі крупні зображення обгорток книг, часописів чи дисків, а також **screenshot** електронних ресурсів.

Варто зазначити, що електронна виставка дозволяє відобразити видання з будь-якого відділу (як книги, так і часописи), а також електронні ресурси за темою виставки. Таку виставку або графічний список реалізувати складніше, але результат простоти дії – навести і натиснути – того вартий.

Віртуальні експозиції (виставки) мають свої

переваги:

-збереження і мобільність: на стелажі її може не бути, а на сайті бібліотеки вона є завжди. Її можна багаторазово використовувати в будь-який час.

- такі виставки виконують в якійсь мірі функцію архіву виконаних довідок.

- віртуальні виставки дозволяють привернути увагу великої кількості користувачів, хто заходить на сайт бібліотеки, не тільки за книгою, а цікавитись й іншими справами закладу.

1.2. Б *Бібліотечний плакат.* Мета цієї форми привернути увагу читача до однієї або декількох книг і наочно познайомити з їх змістом. Бібліотечний плакат містить в собі зображення книги у вигляді макету, малюнка, обкладинки, заголовки, короткий текст про книгу або групу книг і список інших видань даного автора, ілюстрації (портрет автора, малюнки із книги).

1.3. Б *Бібліографічний огляд* – це усна розповідь, побудована за певним планом, супроводжувана розкриттям змісту та оцінкою творів літератури, що розглядаються. Мета огляду – популяризація та рекомендація найкращих книг, ознайомлення читачів із літературою різних галузей знань.

Огляди бувають:

за характером організації:

- ✓ самостійні
- ✓ зв'язані з обговоренням книги, з книжковою виставкою;

за змістом:

- ✓ універсальні (за матеріалами нових надходжень);
- ✓ жанрові (поезія, проза, фантастика і т.д.);

- ✓ монографічні (твори окремих письменників);
- ✓ тематичні (на допомогу вивченню окремих дисциплін);

Огляди бібліографічних видань (проводяться для більш підготовлених читачів, щоб запропонувати їм використовувати бібліографію при підборі спеціальної літератури).

Бібліографічний огляд не повинен бути довгим (за 20-30 хв. представляють 5-6 книг).

Огляд повинен мати 3 частини: вступ, основна частина, закінчення.

У вступі: подається коротка характеристика теми, розкривається її значення, важливість (потреба) для читачів. Необхідно коротко охарактеризувати літературу, що розглядається (розповідь про книги з короткою характеристикою кожної). Аналізуючи окремі книги, бібліотекар знайомить аудиторію з їх змістом, основними ідеями, художніми образами або з практичними висновками (якщо розглядається природнича чи технічна література). Найбільш цікаві місця та ілюстрації необхідно прочитати або показати їх під час огляду. Не можна зводити огляд літератури до читання анотації;

Для більшої наочності книги демонструються читачам, дається можливість переглянути анотації. Книги розглядаються в логічній послідовності та взаємозв'язку. Потрібно відзначити, що предметом огляду може бути й одна книга, що охоплює велике коло питань.

У заключній частині варто зробити висновки, в яких наводяться дані про бібліографічні посібники за темою або список додаткової літератури. Після огляду книги, як правило, можуть одразу ж видаватися читачам.

В універсальних оглядах нових надходжень літературу необхідно групувати за розділами знань, по темах у логічній послідовності. Цей огляд відрізняється від інших (монографічних, тематичних) більшим обсягом матеріалу. Він включає в себе 20-25 книг. Такий огляд має інформаційний характер. Тому огляд нових надходжень інколи називають — **інформаційним**. Докладна характеристика книг читачу не дається, наводяться лише самі загальні відомості: автор, назва, основний зміст, наявність ілюстрацій.

У вступній частині повідомляється час надходження до бібліотеки літератури з відповідних галузей. Потім даються характеристики загальнотеоретичних, наукових і навчально-методичних посібників. Завершується огляд характеристикою художніх творів. В огляді обов'язково необхідно вказати читацьке призначення кожного джерела. більш поглибленого знайомства з проблемними статтями з газет і журналів однієї тематики.

Діалог-огляд На відміну від бібліографічного огляду діалог-огляд проводять два учасники: бібліотекар та фахівець у цій галузі. Бібліотекар пропонує читачам статті із журналів, розкриває тему, проблему, авторську позицію. При цьому він звертається до свого співрозмовника із запитаннями: чи погоджується він з автором статті; яка його думка щодо питань, висвітлених автором. Співрозмовник відповідає на поставлені запитання, висловлює свій погляд, наводить приклади із повсякденного життя та досвіду роботи, підсумовує сказане. Такий діалог-огляд гарно проводити з питань права, охорони здоров'я та психології підлітків, екології та історії рідного краю, запросивши на них фахівців. Ця форма роботи допоможе слухачам краще зрозуміти проблему,

висвітлену в статтях, співвіднести її з місцевими умовами, виробити власну точку зору з даного питання.

ПОРАДА: рекомендується підготувати текст чи розгорнутий план огляду, але не слід читати його, необхідно розповідати, краще вести бесіду.

1.4. Д *День інформації.* Комплексний захід, що забезпечує інформування користувачів про поточні надходження у бібліотеку за певний період (місяць, квартал і ін.) або з актуальних проблем. Включає: відкритий перегляд літератури, розташованої в тематичних розділах; огляди, консультації і рекомендаційні бесіди співробітників бібліотеки. Хорошим інформаційним доповненням можуть стати: бюлетень нових надходжень до фонду, закладка в деяких виданнях, списки літератури. На Дні інформації чергує бібліотекар (бібліограф). Принципи організації: систематичність, прагнення до найбільш широкого ознайомлення з новими надходженнями літератури, повнота представлення. Тривалість проведення заходу від одного до трьох днів. Про День інформації бібліотекар завчасно оповіщає читачів.

1.5. Д *День спеціаліста (декада спеціаліста).* Комплексний захід для широкого інформування читачів про літературу по конкретній спеціальності (вчителів, екологів і ін.) або з міжгалузевої тематики, що представляє інтерес для фахівців декількох професій. Включає: відкриті перегляди і тематичні виставки літератури за фахом; бібліографічні огляди, консультації і зустрічі з видатними представниками професій, лекції, виступи, екскурсії, широке

обговорення професійних проблем, диспути, відеоперегляди. Залежно від тривалості розрізняються: Тиждень фахівця, декада фахівця. Бажано забезпечити видачу необхідних джерел або їх копій під час заходу або безпосередньо після нього.

1.6. Д **День професії.** Це комплексний захід для широкого інформування користувачів про яку-небудь професію. Включає виставки, відкриті перегляди літератури; бібліографічні огляди; консультації з фахівцями конкретних професій; широке обговорення професійних проблем, диспути; екскурсії; покази кінофільмів.

1.7. Д **Дискусія** (від латинського *diskutiko* – розглядаю, досліджую) – спеціально організований обмін думками між читацькою аудиторією та бібліотекарем з якого-небудь питання чи проблеми для одержання інформаційного продукту у вигляді рішення. Дискусія вчить мислити самостійно, розвиває у читачів навички практичного аналізу і продуманої аргументації висунутих положень, поваги до думки інших. Основне призначення дискусії – виявити відмінності в розумінні питання й шляхом обговорення встановити істину, прийти до спільної точки зору.

Її організація вимагає значної підготовки: вибір тематики, компетентних доповідачів, формування зацікавленої аудиторії. Різновидність дискусії – «круглий стіл» (див.: «круглий стіл»), вечір-діалог.

Вечір-діалог дозволяє посилити інтерес читачів до проблеми, загострити увагу на літературних джерелах, осмислити судження опонентів і знайти свою особисту

думку, посилює пізнавальну сторону проблеми.

Одні вечори-діалоги мають форму аналогії (коли ведучий описує дві ситуації, які відображають різні відносини, і просить присутніх висловити свою думку), інші – коментарів до якого-небудь факту або явища.

1.8. Диспут (від латинського слова *disputo* – міркую, суперечу) – це особлива форма інформування про літературу, оскільки літературний матеріал в ньому має не головне, а допоміжне значення. Диспут впливає на формування моральних переконань молодих людей, навчає мистецтву суперечки, логічному мисленню, умінню не тільки виражати, але і захищати свої погляди. Мета диспуту – виявлення різних підходів, утвердження найбільш обґрунтованих точок зору, поглядів з якої-небудь проблеми, частіше всього пов'язаних з моральним вибором. (Наприклад: «Молодь і бізнес», «Твоє місце в житті. Як його знайти», «Етика ділових відносин»).

При підготовці диспуту слід пам'ятати про такі його основні етапи підготовки:

- ✓ Визначення мети і задач диспуту.
- ✓ Визначити вік, освіту, а також кількість учасників. Недоречна дуже велика різноманітність складу учасників, окрім того, різниця у віці, рівні знань може привести до того, що учасники диспуту будуть говорити на «різних мовах» і тема розмови буде швидко вичерпана. Бажано, щоб це були члени одного колективу (студентська група), об'єднаного однією метою і завданням, що дасть можливість зробити розмову більш конкретною, зв'язати предмет суперечки з життям. Краще, щоб у диспуті брали участь 10-15 читачів, які оповіщаються заздалегідь про проведення заходу.

✓ Вибір теми (диспути можуть проводитись по декільком книгам, об'єднаним однією темою).

✓ Розробка питань до теми. Питання до диспуту, як і його тема, повинні заключати в собі протиріччя, викликати бажання суперечити. Не слід розробляти і розглядати велику кількість питань до диспуту (не більше 5-6), але в загальній сукупності вони повинні вичерпувати основну тему диспуту, сприяти досягненню його мети і подаватися в такій формі, щоб виявити різні точки зору.

✓ Вибір ведучого (він відкриває диспут, сповіщає короткі відомості по темі та її основних проблемах. Постановкою даних питань він активізує аудиторію, пропонує слово бажаним виступити, стимулює перший виступ.).

✓ Дати учасникам прочитати літературу, навколо якої точитиметься дискусія.

ПОРАДА: На диспуті не повинно бути тільки спостерігачів – всі є активними учасниками розмови; ніхто не читає моралі, кожний висловлює свою думку.

2. Дозвільно-ігрові форми

2.1. **Б** *Бібліотечна вітальня* – одна із форм спілкування. Її метою є активна реклама образотворчого, літературного і музичного мистецтв. У залежності від інтересів читачів та гостей, вітальні бувають:

- музичні;
- художні;
- театральні;
- літературні;

До вітальні приходять відвідувачі і шанувальники

того чи іншого автора, чи збираються шанувальники якогось напряму людської діяльності.

Для організації вітальні необхідно:

- ✓ Знайти спеціально обладнане або пристосоване приміщення.
- ✓ Оформити інтер'єр приміщення.
- ✓ Скласти програму на рік.
- ✓ Підготувати сценарій кожної зустрічі.
- ✓ Обрати ведучого (ним може бути бібліотекар, фахівець чи талановитий читач).
- ✓ Розіслати запрошення читачам, гостям.

2.2. В Вікторина – вид літературної гри, під час якої читачі відповідають на питання, що стосуються різноманітних галузей. Застосовують у бібліотеках як форму культурно-дозвільної роботи. Складається з питань і відповідей, зазвичай об'єднаних певною темою. Успіх у вікторині досягається в результаті набирання найбільшої кількості правильних відповідей. Вікторина має набір запитань різноманітних типів:

запитання з відтворення отриманих знань (персонажі, дати, події тощо);

- запитання на кмітливість;
- запитання підказки;
- питання з логічного й асоціативного мислення;
- питання з варіантами відповідей (від 3 до 5);
- питання на наближення (факт покладений в основу, повинен бути цікавим. Перемагає той, хто дає найближчу до істини відповідь);

Тестові вікторини відтворюють телевізійні програми: «О, щасливчик!», «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Щасливий випадок», «Своя гра», «Поле чудес».

2.3. В Вечори

Вечір може проводитися за наступною програмою:

- Звучить приємна музика.
- Ведуча сповіщає, які гості прийшли на зустріч: поети, композитори, художники, а також знайомить їх з аудиторією.
- Виступ ведучого супроводжується демонстрацією слайдів, відео, аудіозаписами і т.д. У більшості випадків це – зустрічі з композиторами і художниками.
- Лекція з використанням аудіовізуальних матеріалів (виступ спеціаліста).
- Огляд літератури за темою вечора.
- Огляд літератури за темою виставки.
- Проведення вікторини.
- Обмін думками.
- Відповіді спеціалістів на запитання учасників вечора.

Тематичний вечір відносять до числа форм популяризації літератури, які мають яскраво виражену позитивно-ілюстративну направленість. Ця технологія сприяє всебічному розвитку читачів, розширює їх кругозір, стимулює самостійність думки, знайомить з прикладами, висновками, фактами, подіями, які викладені в книгах, з життям і діяльністю їх авторів, при цьому твори часто розкриваються перед читачами з нових, несподіваних для них сторін. Тема вечору висвітлюється різними засобами, включаючи музику, художнє слово, образотворче мистецтво, кінофотодокументи.

Тематичні вечори підрозділяють на:

- вечір запитань і відповідей;
- вечір-зустріч;
- вечір літературний;
- вечір літературно-музичний;
- вечір-портрет.

Етапи підготовки і проведення тематичного вечора:

- тематичний вечір готується протягом 3-4 тижнів (терміни проведення взяті з практичного досвіду, будуть зустрічатися і далі по тексту);
- розробляється план тематичного вечора, що складається з комплексу заходів, об'єднаних загальною темою і читацьким призначенням;
- уточнюється наявність літератури по темі вечора;
- бібліотекар запрошує гостей, виступаючих і т.д.;
- оформляються плакати, об'яви, запрошення;
- розробляється сценарій, який складається з «ділової» і «художньої» частини.

В художню частину тематичного вечора включають заходи з ігровими моментами, з самодіяльною творчістю читачів.

Ділова і художня частина повинні відповідати програмі вечора:

- ✓ вступне слово 10-15 хвилин (лекція, спогади і т.д.);
- ✓ огляд літератури, присвяченої відповідній темі;
- ✓ художня частина (виступ худ. самодіяльності);
- ✓ організація виставки літератури.

За 2 тижні до початку заходу оприлюднюється плакат-об'ява, в якому запрошуються читачі до співпраці. Вечори книги проводять один раз на 2-3 місяці.

Вечір запитань і відповідей – форма, яка дає можливість отримати відповіді на запитання читачів. Вечір проходить у діалоговій формі.

Специфіка цього заходу полягає у тому, що заздалегідь, бібліотекарем збираються питання читачів,

які далі систематизуються і таким чином визначається тема вечору.

Вечір запитань і відповідей передбачас:

– вступне слово ведучого, який пропонує запрошеним спеціалістам, гостям (яких саме фахівців необхідно запросити – визначають при систематизації питань) дати відповідь на перше запитання читачів.

– по кожному питанню ведучий узагальнює одержані думки, рекомендує, що ще можна прочитати додатково; називає довідкову літературу.

– далі ведучий цікавиться, чи не з'явилися у процесі обговорення нові запитання слухачів. Якщо так, то повторяються попередня процедура відповідей на кожне з них.

Вечори запитань і відповідей можуть мати такі назви: «Відповідаємо на ваші питання», «Є питання – даємо відповіді», «Спеціалісти відповідають».

Вечір-зустріч – це вечір, який надає читачам унікальну «зустріч» з історико-матеріальними реліквіями, картинами, предметами народного побуту і культури і т.д.

У програму вечора-зустрічі входять виступи запрошених осіб. Успіх вечорів – зустрічей залежить від таких факторів: відповідного рівня організації, компетенції учасників зустрічі та активності аудиторії.

Вечір літературний – це технологія виховної діяльності, яка має широкі педагогічні можливості популяризації книг, пробудження, формування і закріплення читацького інтересу, естетичних почуттів і смаків читачів.

Тематика літературних вечорів різноманітна:

- ❖ присвячені творчості одного письменника і одному твору;
- ❖ художнім творам, об'єднаним однією темою;

- ❖ присвячені творам одного жанру (наприклад, вечір поезії, вечір гумору і т. д.);

Літературно-музичний вечір (*композиція*) – композиційно побудоване подання літературного матеріалу у музичному оформленні. Тому його використання потребує більшої динаміки, дієвості, яскравої візуальності, а також сучасного музичного наповнення. Різновидом літературно-музичного вечора (композиції) є концерт.

Вечір-портрет дозволяє через книгу сконцентрувати увагу на особистості людини, її творчості, долі, сприяє розвитку і закріпленню пізнавальних інтересів до предмету його діяльності. Бібліотечна специфіка вечора-портрету полягає у створенні усного образу людини і його часу на основі використаних друкованих джерел і наочних матеріалів. Приводом для проведення таких вечорів може слугувати вихід у світ нової книги чи ювілей письменника. Матеріал, зібраний для підготовки вечора-портрету (біографії, спогади, документи), вже потім буде підказувати бібліотекареві способи його подачі та проведення.

2.4. □ Година спілкування – одна з форм організації культурно-виховної діяльності. Кожна година спілкування повинна мати свою мету, яка б полягала у тому, щоб ідея розповіді знайшла «стежинку до душі вихованця».

Година спілкування будується на питально-відповідальному підході, для чого бібліотекарям необхідно обґрунтовувати певну тему як життєво важливу, а не надуману:

- ✓ формувати запитання, які спонукали б до розмови;

- ✓ спрямовувати розмови в правильному напрямку;
- ✓ залучати читачів до оцінки подій, вчинків, явищ суспільного життя і на цій основі формувати у них певне ставлення до оточуючої дійсності, до своїх громадських і моральних обов'язків;
- ✓ підводити підсумки години спілкування, формувати на її основі раціональне вирішення проблеми.

2.5. □ Інформіна – це ігрова форма захоплюючого дійства, типу КВК. Це змагання в умінні користуватися довідковою літературою, каталогами (традиційними, електронними), як правильно вибрати літературу. Проводиться гра у два етапи:

1 етап. Пишуться реферати на різні теми, враховується правильне оформлення реферату, чіткість, точність відповідей;

2 етап. Підсумковий, включає виконання завдань (від трьох до шести) занять:

- вибір девізу;
- пошук інформації при допомозі довідково-інформаційного апарату;
- участь у естафеті (студент повинен знайти книгу прямо на полиці) і т.д.

За кінцевими результатами вручаються призи.

2.6. □ Клуб – форма спілкування, яка дозволяє поєднати знання і практичну діяльність, серйозність і цікавість, особисту активність з цілеспрямованою діяльністю всього колективу, побудованого на принципі самоуправління.

Бібліотеки можуть організовувати клуби різної направленості, але у своїй діяльності вони повинні нести інформаційно-виховний характер. Оскільки

основним засобом виховання є книга, то всі заходи клубу в якійсь мірі пов'язані з популяризацією літератури. До кожного заняття клубу бібліотека організує книжкові виставки, відкриті перегляди, проводить бесіди, огляди творів друку, тематичні вечори, читацькі конференції, виступи, усні журнали, конкурси, вікторини, зустрічі з письменниками, художниками, вченими. Використання музичних записів, репродукції картин, слайдів – важливі умови роботи клубу.

Клуби за інтересами – направлені на об'єднання довкола бібліотеки яскравих людей, готових, у свою чергу надавати всляку допомогу бібліотеці. Діяльність такого об'єднання, додає бібліотеці вищий статус, робить її більш «видимою» в очах керівництва закладу, сприяє її розвитку. Клуби за інтересами можуть мати найрізноманітнішу спрямованість, оскільки будь-яка тема вимагає бібліотечно-бібліографічної підтримки. Клубам характерний стабільний склад учасників і регулярність зустрічей. Клуби створюються за ініціативою самих читачів, або бібліотекарів, розробляються свої статuti і правила, вибирається емблема і інша символіка. Клубам характерний стабільний склад Керівництво діяльністю клубу здійснює рада (7-8 чоловік), яка обирається загальними зборами його членів. Рада є організатором і виконавцем. Керує радою голова. Загальні збори членів клубу проводяться два рази на рік.

У статуті клубу відображаються всі основні сторони організації і діяльності клубу: його назва, мета і задачі, права і обов'язки членів, побудова і орган самоуправління, атрибути. Діяльність клубу проходить під контролем дирекції бібліотеки. До початку кожного навчального року члени клубу одержують абонемент, у якому запропонована програма роботи з вказаними

датами, назвами заходів, місцем і часом їх проведення. Абонемент складається на рік. Основним документом, який відображає роботу клубу, є журнал обліку. У ньому в хронологічному порядку фіксуються всі основні заходи: засідання, зустрічі, виставки і т.п.

Інтернет значно розширив можливості бібліотек у використанні однієї з позитивних якостей клубної діяльності – системного викладу матеріалу, коли обговорення попередньої теми стає фундаментом для більш глибокого розуміння теми наступної. Клубний сайт дає змогу не тільки збільшити час обговорення, а й краще зрозуміти, коли тема вже завершена, або навпаки, знову повернутися до обговорення, ніби уже закінченого. Позитивність клубного сайту полягає в можливості співвіднести переваги оперативного, але не безпосереднього спілкування через Інтернет з живим клубним спілкуванням.

Клуб може стати і формою нетрадиційної роботи з періодикою. Це такі форми роботи, як прес-марафон, прес-мозаїка, прес-терези, прес-рулетка.

2.7. К Книжковий аукціон – кожен учасник представляє по одній раніше прочитаній книзі так, щоб у присутніх появилось бажання її прочитати. Виграє той, хто набрав більше голосів учасників.

2.8. К Книжкове дефіле. Ця форма заходу дозволяє привернути увагу юнацтва до художньої літератури і проходить спільно з будинком моди або молодим модельєром-дизайнером. Моделі для книжкового дефіле підбираються під враженням сюжетів і образів художньої літератури і відображають творчість конкретного письменника, або конкретний літературний твір.

2.9. К Конкурси – розповсюджений вид гри в бібліотеці. Найбільш розповсюджені такі їх види:

- конкурс на кращого читача;
- літературний конкурс (знавців літератури, творчості окремих письменників, поетів);
- творчий конкурс (в основі лежать творчі задачі, наприклад, виконати пісню або прочитати вірші, переробити уривок прози у драматичний, прочитати монолог і т.д.);
- конкурс-загадка;
- конкурс-кросворд (по принципу гри у кросворд);
- конкурс-естафета (кожний його етап може мати окрему назву і мету);
- конкурс на краще знання книги (сприяє глибокому вивченню книги, умінню користуватися довідковим апаратом книги, бібліотеки);
- конкурси на основі сюжетної драматургії (КВК, «Поле чудес», «Щасливий випадок»), інтелект-шоу, турнір знавців, інформація-шоу (по різним галузям), брейн-ринги, «Нумо, хлопці», «Нумо, дівчата».

При написанні їх сценаріїв бажано об'єднувати декілька конкурсів: тематичний, творчий, турнір індивідуальних учасників, конкурс уболівальників, професійні змагання, музичні номери і т.д.

Вся підготовча робота повинна бути пронизана метою максимального залучення читачів, запрошених. Необхідно також підготувати до конкурсу читачів з даної теми, оскільки цей конкурс є заключним етапом індивідуальної роботи з ними.

2.10. К Концерт – «публічне виконання музичних творів в поєднанні з хореографією, декламацією та іншими номерами». Іншими словами,

концерт – це вистава, яка пропонує глядачам демонстрацію читачами художніх номерів (художнє читання, танець, пісня, театральна мініатюра та ін.). При проведенні цього заходу конференс (текст ведучих) поєднує номери свята. Слід звернути увагу на логічну побудову концерту: зав'язка, розвиток, кульмінація, розв'язка і фінал.

2.11. К *«Круглі столи»* – дискусійний, критико-аналітичний захід. Їх організують тоді, коли потрібен зважений аналіз, глибоке вивчення проблем, поданих в літературних джерелах, колективний пошук рішення, вироблення конструктивних пропозицій. Ця форма роботи орієнтована на невелику однорідну аудиторію, яка володіє спеціальними знаннями. Організатори «круглих столів» вивчають літературу по темі, розробляють питання за актуальною темою, які потім виносяться на обговорення за «круглим столом». На цих обговореннях можна висувати як теоретичні, так і практичні питання, що пов'язані з тією чи іншою галуззю знань. (Див. також: прес-конференція, дискусія).

2.12. Л *Літературні ігри* - ряд форм роботи з ігровими елементами.

Літературні ігри активізують і розвивають творчу ініціативу читачів, стимулюють їх звернення до художньої, науково-пізнавальної, довідкової літератури, формують художні і естетичні смаки, поглиблюють навички самостійної роботи з книгою, розвивають логічне мислення. Педагогічна ефективність ігрових технологій відрізняється підвищеною пізнавальною і емоційною активністю читачів, їх запитів на літературу, більш поглиблене і зацікавлене засвоєння змісту літературного твору.

Літературні ігри класифікуються на:

- інтелектуальні, які вимагають від читача використання знань, набутих з книг (в їх основі лежить процес «розгадування» книги, її автора, літературних героїв);
- ролеві. Ролеву гру часто називають сюжетною, творчою, драматичною, художньою.

Основні ознаки ролевих ігор:

- чітке формулювання проблеми, рішення якої має важливе значення для учасників гри;
- розподіл ролей між учасниками гри;
- колективне прийняття рішення;
- система взаємодії учасників гри;
- формулювання єдиної гри для всього колективу;
- наявність конфліктних ситуацій, різних точок зору і інтересів учасників щодо організації гри;
- розробка і послідовність вирішення проблеми;
- розробка способів одержання інформації про хід гри;
- підтримка позитивного емоційного настрою протягом всієї гри.

2.13. Л Літературний карнавал. Карнавал – це масове народне гуляння з перевдяганням, театралізованими виступами. У бібліотеці можна провести карнавал літературних героїв чи карнавал літературних видань, де кожне літературне видання презентується для глядачів.

2.14. Л Літературний суд. Рекомендується проводити серед молодіжної аудиторії у формі ролевої гри, яка імітує засідання суду. Цей захід повинен будуватися на стимулюванні пізнавальної читацької діяльності учасників.

2.15. Л Літературне лото. Колективна гра-

змагання для знавців художньої літератури, у якій беруть участь дві команди з однаковою кількістю гравців. Завдання для гравців - уривки з літературних творів, написані на невеликих картках. Загальне число карток із завданнями має дорівнювати кількості гравців в обох командах. Кожному гравцеві дається одне завдання.

За стилем та змістом уривка гравець має визначити назву книги та її автора. Визначивши автора та назву твору, гравець знаходить книгу на книжковій виставці, яка була спеціально організована для гри. На ній представлені не тільки ті книги, уривки з яких склали текст завдань, а й ті, що не мають відношення до гри.

Окрім карток з текстом та книжкової виставки, необхідно також приготувати два ігрових поля. Кількість клітин на ігрових полях має відповідати числу завдань на картках, призначених для кожної команди.

Гравці по черзі обирають собі картки із завданнями, зачитують вголос і повідомляють через хвилину свій варіант відповіді та демонструють відповідний експонат книжкової виставки. Якщо відповідь, на думку журі, правильна, гравець заштриховує одну клітинку свого ігрового поля. Перемагає та команда, яка першою заштрихує всі клітинки або на рахунку якої заштрихованих клітинок виявиться більше.

Таким чином можна провести і тематичне лото: мовне, екологічне, правове, історичне тощо. У такому випадку може використовуватися не тільки художня література, а й різноманітні словники, довідкові видання.

2.16. Обговорення книг(и) – це жива, відверта бесіда, своєрідне колективне обмірковування,

вільна дискусія про літературні твори. Мета такого обговорення – це колективний творчий пошук, результатом якого стає формування спільної думки, оцінки прочитаного.

Головні етапи підготовки до обговорення:

- 1) Визначення мети і задач.
- 2) Вибір книг (и) для обговорення, передбачає її змістовність і художню цінність.
- 3) Підготовка вступного слова (5-10 хв.).
- 4) Розробка питань, які стануть стрижнем обговорення (читачі до обговорення з ними не ознайомлюються).
- 5) Підготовка читачів.
- 6) Виступи читачів.
- 7) Заключне слово.
- 8) Підведення підсумків обговорення.

Готуючись до обговорення книги, бібліотекареві необхідно пам'ятати декілька правил:

- читачі повинні прочитати книги (книгу), які обговорюються;
- важливо враховувати можливості індивідуального підходу до майбутніх учасників обговорення, надання їм необхідної консультаційної допомоги, в підборі літератури;
- особливим елементом в обговоренні є виступи читачів, яких треба відповідно підготувати;
- у вступному слові слід звернути увагу на те, чому саме ця книга стала предметом обговорення. Вступне слово повинне бути живим і цікавим, давати загальну направленість;
- постановка питань, їх характер може бути найрізноманітніший: взаємовідносини героїв книги, мотиви вчинків, характери у розвитку, становленні, тобто все те, що відноситься до морального обличчя

людини. Специфіка самого твору, мета обговорення, особливості читацької аудиторії – все це впливає на характер і зміст питань. Невміло або неточно сформульовані питання, які не потребують роздумів, не можуть викликати інтерес у читачів;

- більше часу необхідно відвести для підсумків обговорення;
- матеріали обговорення (відгуки читачів, протокол, план підготовки) збираються і зберігаються у бібліотеці.

Педагогічний вплив цієї технології полягає у тому, що зацікавлене обговорення пробуджує думку читача, робить її більш активною, сприяє свідомому відношенню до книги, виховує увагу, розвиває літературний смак.

ПОРАДА: при обговоренні книг бібліотекар повинен пам'ятати про можливі, «переходи» в читанні одних жанрів в інші: від роману до науково-пізнавальної книги, малюнку, документальної розповіді; про зв'язок у читанні фантастики і науково-популярної літератури.

Основні види обговорення книг:

- читацька конференція (технологія заходу – див.: чит. конференція);
- диспут (технологія заходу - див.: диспут);
- дискусія (технологія заходу - див.: дискусія).

2.17. □ Презентація Принцип створення презентацій однаковий як у програмі «Microsoft PowerPoint», так і в програмі «Presentation Open.Office».

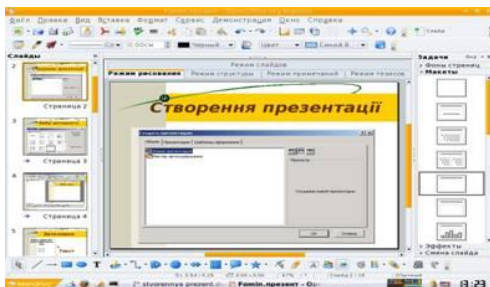
У програмах створення презентацій існує п'ять основних режимів:

- 1) Режим «Слайди» – показує слайд на весь екран, дає можливість редагувати лише один слайд.

- 2) Режим «Структура» – показує текст всіх слайдів презентації.
- 3) Режим «Сортувальник слайдів» – показує мініатюрне зображення всіх слайдів презентації.
- 4) Режим «Сторінки приміток» – показує один слайд з текстовим полем під ним, в яке можна завести текст до слайда.
- 5) Режим «Показ слайдів» – відкриває слайд за слайдом у тому порядку, у якому ви будете демонструвати вашу презентацію глядачам.

Перш ніж створювати презентацію, необхідно детально спланувати її, визначитися з темою та формою проведення вашої презентації, аудиторією.

Для початку роботи відкрийте програму створення презентацій: меню > файл > створити > нова презентація.

Мал.1. Інтерфейс презентаційної програми.

Виберіть автомакет, прийміть рішення; як будете розміщувати текст, малюнки, фото та натисніть «ОК». Відкривається сторінка, на якій зліва розміщено перелік слайдів, а справа розміщено сам слайд, на якому пишете його назву, вставляєте фото або малюнок.

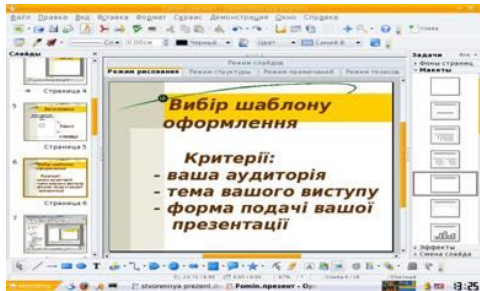
Відкрийте формат оформлення > застосувати шаблон оформлення – і виберіть шаблон, який

підходить до вашої теми.

При виборі шаблону важливі три критерії: аудиторія, тема та форма проведення вашої презентації. Звичайно, необхідно вибрати різні шаблони для конференції професорів та для лекції студентам. Навряд чи яскраві тони підійдуть для першої аудиторії, а в той же час будуть нормальними для іншої аудиторії.

Другий критерій – тема. Презентація перед колегами, друзями може бути витримана в легкому жартівливому тоні. І в той же час вибраний вами шаблон може підкреслити серйозність вашої теми.

Третій критерій: яким чином ви будете представляти свою презентацію – якщо ви плануєте розмістити її на сайті, то потрібно обмежити графічні елементи на слайдах, щоб презентація швидше відкривалась при відвідуванні сайта користувачами. Також не рекомендується використовувати темний фоновий малюнок для слайдів.

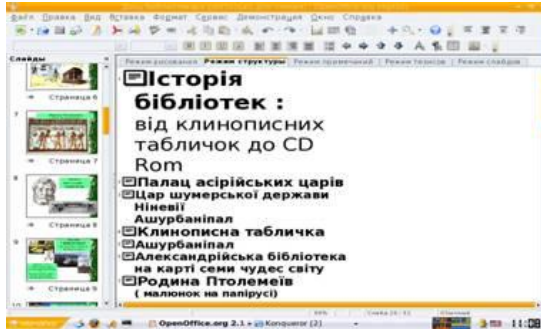

Мал.2. Вибір шаблону оформлення презентації.

Для того, щоб перейти до створення наступного слайда, у переліку слайдів необхідно поставити курсор біля останнього слайда та натиснути кнопку «Enter». Якщо слайд треба вставити між вже існуючими, ставте

курсор перед слайдом і натискайте кнопку «Enter». Також це можна зробити за допомогою сортувальника слайдів: меню - вид структура.

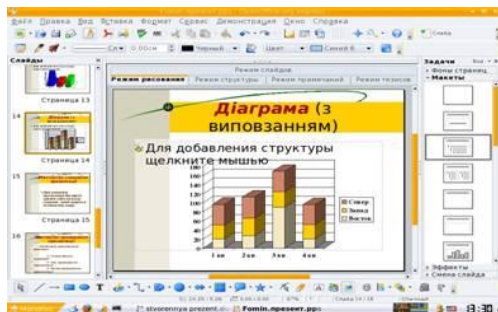
Мал.3. Структура слайдів.

Зрозуміло, що використання в презентації фото, таблиць завжди привертає увагу глядачів. Для того, щоб вставити малюнок, фото з файлу, натисніть кнопку «Вставка» > малюнок з файлу або символ. Можна також вставити за допомогою комбінації кнопок Ctrl-C > Ctrl-V.

Якщо Вам потрібно вставити у слайд вже готовий текст, фото, таблицю, виберіть меню вставка > об'єкт > створити з файлу. Натискаючи кнопку «Огляд», знайдіть необхідний документ і натисніть ОК. Документ вставляється у слайд. Можливо створити таблицю або діаграму безпосередньо у самій презентації. Для цього на панелі інструментів існують кнопки «Вставити таблицю» і «Вставити діаграму». Таблицю можна створити лише в тому разі, коли у вас на комп'ютері встановлено програми "Word" або «Open.office».

Вставка готової діаграми відбувається таким

чином: вставка > діаграма > на діаграмі нажати правою кнопкою «миші» > виберіть тип діаграми > стандартні, нестандартні. Далі виберіть вид діаграми: кругова, графік, конуси, блоки.

Мал.4. Вставка діаграми.

Для загострення уваги на слайді можна зробити примітку, яка може обертатися, вилітати або з'являтися. Після вставки діаграми активізуйте її правою клавішею миші, при цьому можливо вибрати ефект презентації діаграми: виникнення, панорама, жалюзі (вертикально, горизонтально і т. д.). Після створення діаграми необхідно уважно подивитися на неї зі сторони, чи відповідає вона змісту вашого повідомлення.

Презентація – це не місце для довідкових даних та детального аналізу. Кожний слайд повинен бути зрозумілим та коротким. Не можна заповнювати весь слайд текстом і використовувати в слайді більше, ніж три різних шрифтів – увага глядачів буде зосереджуватися на оформленні слайда, а не на змісті. І взагалі, слайд повинен бути оформлений просто і без надмірних надлишків.

Анімаційні ефекти нададуть вашій презентації динамічність кінофільму. Анімація – введення спеціальних візуальних або звукових ефектів в презентацію. За допомогою анімації ви можете зробити так, що пункти списку або графіка будуть з'являтися поступово з лівої сторони або з правої сторони екрану і т.д.

Після формування слайдів треба підготувати презентацію для показу. Необхідно її зберегти як > тип файлу > демонстрація.

При демонстрації слайдів іноді буває, що потрібно повернутися назад до конкретного слайда, тому що хтось із слухачів задав питання по попередніх слайдах. Для цього треба натиснути правою кнопкою миші, вибрати команду перехід > навігатор слайдів і в переліку слайдів вибрати той, до якого треба повернутися.

Звертайте увагу на реакцію глядачів на слайди, на їх пози, на те, чи приносить їм задоволення показ, або вони тільки чекають його закінчення. Якщо є можливість, відвідайте які-небудь інші презентації, або проведіть пробну презентацію перед своїми колегами, які можуть дати і позитивні, і негативні оцінки. Присутність на чужій презентації дає вам можливість критично оцінити інші підходи до показу слайдів. Дивіться слайди без упереджень і вирішуйте, що ефективне, а що ні.

Обов'язково необхідно знати:

- Наскільки аудиторія ознайоmlена з темою презентації.
- Наскільки детальним повинен бути виклад матеріалу.

Слухачі є присутніми на презентації добровільно або у обов'язковому порядку. Це дозволить вам взнати, чи цікавляться вони предметом доповіді, чи вам слід

спробувати зацікавити їх.

Ви повинні враховувати час проведення презентації – перед самим обідом, чи після обіду: перед обідом ваші слухачі можуть бути сердиті та заклопотані, а зразу ж по обіді вони будуть сонні та неуважні. Не зовсім уважні слухачі будуть на початку та в кінці робочого дня.

Багато залежить і від аудиторії, в якій ви проводите презентацію:

- маленька кімната надихає до спілкування, а велика є дуже офіційною і утруднює контакт з аудиторією;
- темна кімната пригнічує, в той же час світла створює дружню атмосферу;
- холодна чи жарка кімната – крайнощі створюють дискомфорт. Найкраще – прохолодна, тому що у теплій кімнаті ваші слухачі позасинають;
- необхідно, щоб були зручні стільці, інакше слухачі не отримають ніякого задоволення від вашої презентації.

Все це вам може здатись вже відомим або непотрібним, але пам'ятайте, що будь-яка дрібниця може сильно вплинути на вашу презентацію!

При розробці презентації завжди уявляйте себе на місці ваших слухачів, уявіть собі, що ви сидите в останньому ряду, де звук та освітлення найгірші. Орієнтуйте свій виступ саме на такого слухача.

Адже проведення презентацій належить до сфери шоу-бізнесу, і атмосфера в залі так само важлива, як і сценарій. Такі поради дає нам Кессер Барбара, автор книги «Використання Microsoft PowerPoint 97».

2.18. **□** *Прем'єра книги* – це форма презентації

нової актуальної книги, цікавої для більшості читачів або визначеного кола осіб, пробудження інтересу до неї, допомога читачам в одержанні максимуму інформації про видання, автора, його творчість. Завдання прем'єри книги може бути і чисто комерційним: залучити кошти для збільшення тиражу видання. На такий захід запрошуюються зацікавлені в співробітництві видавці, спонсори, меценати, а також почесні гості: автори, вчені, рецензенти (див. технологія проведення – тематичний вечір).

2.19. □ Прес-діалог – це технологія роботи з періодичними виданнями, яка сприяє розвитку інтересу до аналізу проблемних статей і вчить робити цей аналіз. Учасники прес-діалогу обирають статтю або декілька статей, читають їх і обговорюють матеріал. Формують групи по 4-5 «журналістів», питання складають колективно і адресують своїм опонентам. Питання повинні бути проблемними. Ведучий спостерігає за послідовністю запитань і відповідей, керує діалогом. Питання і відповіді оцінюються прес-центром і опонентами (див. технологія проведення – читацька конференція).

2.21. □ Прес-калейдоскоп. Це – комплексна форма, що включає в себе декілька заходів (наприклад: виставку, диспут, вікторину чи конкурс, прес-конференцію чи бесіду за круглим столом, тощо). Усі заходи об'єднані єдиною метою, тематичним спрямуванням, предметом розгляду, колом учасників. Головна роль у прес-калейдоскопі відводиться періодичним виданням та публікаціям, вміщеним на їх сторінках.

Однією зі складових частин прес-калейдоскопу є

прес-конференція. (див. *читацька конференція*)

2.22. С *Свято* – соціально-культурне явище, надзвичайне за своєю значимістю, впливом на всі сфери людського суспільства. Це день, або дні, коли відзначають видатні події, знаменні дати, це форма жвавих радощів, активного і творчого відпочинку разом із суспільством. У всі часи свята затверджували в суспільстві найвищі ідеали: любов до Батьківщини, свободу, доброту, вірність, працелюбність і т. ін. Свята завжди згуртовували людей довкола цих ідеалів, робили їх кращими, відкритими, активними, доброзичливими один до одного і товариськими. Як раніше, так і тепер свята вчать оптимізму і дарують надію на краще кожній людині і всьому народові.

Свято відрізняється від усіх інших форм за декількома параметрами. Розкриємо їх:

По-перше, у свята є так звана «перед святковість» – відчуття радісного очікування, в якому живуть люди у передчутті тієї чи іншої значної події. Свято, на відміну від тематичного вечора, концерту, неможливо почати без передсвятковості, без завчасного періоду підготовки людей.

По-друге, що важливо врахувати організаторам: свято – це радість для всіх, активне, радісне проведення часу разом з іншими людьми. І для цього сценарист і організатор повинні прикласти немало зусиль, видумки і фантазії. Необхідно включати у святкове дійство всіх, не ділити їх постійно на глядачів і виступаючих, на пасивну публіку і артистів-ораторів.

По-третє, свято – це ще й масштабна подія. Воно може проходити не один день і не в одному приміщенні, а одразу в декількох. Наприклад, в залі йде концерт, у читальному залі – читацька конференція, у літературній

вітальні – літературний вечір, в аудиторіях – зустрічі з цікавими людьми.

Отже, організація свята - складна технологія, при якій необхідно враховувати такі моменти:

- Масштабність та велика кількість учасників та глядачів;
- Велика роль організаційної діяльності постановчої групи;
- Детальне сценарно-режисерське вирішення дійства;
- Засоби виразності (художні, музичні, технічні), притаманні тільки святау: символічні дії, алегоричні фігури та споруди, масові сцени, монументальний живопис (панно, стенди, фотоколажі, декоративні рухомі платформи, тематичні світлові табло, та макети тощо), хорові декламації, масові сюжетні хореографічні композиції, кіноекрани тощо;
- Активізація глядачів.

2.23. С *Ситуаційно-ролева гра* як простір інтенсивної комунікації забезпечує можливість придбання підлітком досвіду міжособової взаємодії, у тому числі і досвіду регулювання власних чекань. В той же час потенціали ситуаційно-ролевої гри як засоби педагогічного регулювання соціальних чекань підлітків майже не реалізуються в практиці виховної роботи через відсутність спеціальної педагогічної підготовки керівників молодіжних об'єднань, а також у зв'язку з недостатньою розробленістю основ розвитку у підлітків суб'єктності у взаємодії засобами ситуаційно-ролевої гри.

Ситуаційно-ролева гра відбувається у кілька етапів. Спочатку ведучий повідомляє тему, мету, інформує учасників про зміст кожної ролі, після чого створюються рольові групи. Далі відбувається

опановування ролей і з'ясування суті проблемного питання чи ситуації. Протягом наступного етапу учасники гри готуються до обговорення проблеми чи програвання ситуації, тобто виробляють спільну думку щодо питань, які їм належить опрацювати на занятті, або ж виробляють зумовлену певною роллю стратегію поведінки у конфлікті. У міру готовності учасників починається етап обговорення проблеми або програвання «реальної» ситуації. Послідовно слово мають різні рольові групи, які висловлюють свою позицію щодо аналізованої проблеми або ж моделюють виконання необхідних дій. Упродовж гри ведучий визначає смислову лінію аналізу теоретичної проблеми або практичної ситуації, порушує додаткові питання та ставить завдання. Він заохочує всіх учасників до гри в атмосфері доброзичливості, взаємодопомоги, рівноправності. Ведучий завершує заняття підбиттям підсумків, наголошуючи на змісті та реалізованості психологічно-методичного задуму.

2.24. I Театр – творче об'єднання, яке організує свою діяльність у комплексі різних форм, видів зайнятості читачів, методів розвитку їхнього творчого потенціалу і в якому розподіл ролей визначається індивідуальними здібностями учасників. Особливість театрального мистецтва в тому, що його природа синтетична, вона включає в себе інші види мистецтва – музику, танець, живопис. Вміло поставлена робота театального колективу має допомагати виховати розвинуту особистість з високими духовними та фізичними якостями. На сьогодні в аматорських колективах використовуються різні жанри театального мистецтва: драма, комедія, трагедія, гротеск, модерн та інші. Але який би жанр не обрав колектив, у ньому

повинна бути глибоко продумана система роботи над репертуаром, визначена і налагоджена навчально-виховна робота. Адже театр володіє великою силою. Він виховує розум глядачів через серця.

Студентський театр має свої особливості. Він відрізняється від професійного тим, що перш за все виховує самих учасників сценічних видовищ, служить для розвитку їх творчих сил. Керівник театру, вміло будуючи роз'яснювальну роботу, повинен добиватись, щоб кожний учасник театрального колективу в усьому показував приклад іншим.

Літературний театр – творче спілкування читачів різних категорій, що може діяти в бібліотеці як театр книги, студія інсценування.

Театральна вистава – це сценічний твір. Для його підготовки необхідний колектив авторів, репетиції, певні знання законів театрального дійства, творчі здібності як читачів, так і бібліотекаря. Дія цього жанру потребує певного сюжету, де дійові особи (читачі) є носіями певних характерів, вчинків. Цей жанр дуже цікавий читачам, бо дає можливість доторкнутися до таємниць театру. Читачі працюють над створенням сценарію за книгою, ставлять виставу, грають у ній, готують декорації, музичне супроводження, костюми.

ПОРАДА: важливо, щоб до підготовки вистави були залучені й майбутні глядачі. Для цього їм пропонується прочитати книгу, за якою буде створюватися вистава, а також познайомитися з літературою про її автора.

2.25.¶ *Ток-шоу.* Дослівний переклад з англійського позначає «розмовне видовище». І в цьому тлумаченні відзначена головна жанрова відмінність ток-шоу від диспуту – динамізм, видовище. Ведучий ток-

шоу запрошує цікавих людей, направляє розмову, підводить до головних висновків, узагальнює вислови. Технічно оснащені бібліотеки можуть використовувати для інтерактиву систему Webchat. Після того, як ви поставите своїм гостям заготовлені питання, можете відкрити канал для запитань віддалених користувачів. Наприклад: «Книга і читання – шлях до успіху».

2.26. У *Усний журнал* – форма популяризації літератури з різних галузей знань, художніх творів, періодичних видань. Усний журнал присвячується творчості письменника, літературній чи знаменній даті, якомусь виду або жанру літератури.

Обсяг усного журналу – 5-6 сторінок, серед яких обов'язково бібліографічна.

Кожна сторінка в цілому присвячується розповіді про одну книгу або статтю і закінчується, звичайно, рекомендацією цього джерела. Щоб привернути увагу читачів, бажано показати одну із сторінок в театралізованій формі. Бажано залучити і читачів до проведення таких форм. (Наприклад, новини в літературі або мистецтві можуть бути представлені уривком якоїсь вистави чи поетичної збірки). Заключною може бути спеціальна «бібліографічна сторінка», на якій наводиться інформація про літературу по всьому випуску усного журналу. Відкриває усний журнал ведучий, який коротко сповіщає про зміст, потім надає слово виступаючим. Сторінки журналу часто ілюструються за допомогою аудіовізуальних засобів, книжкових виставок. Закінчується випуск журналу коротким заключним словом ведучого.

ПОРАДА: якщо усний журнал присвячується біографії письменника, то обов'язкова сторінка, яка

розкриває його біографію.

Різновидністю усного журналу є *поетичний альбом*.

Поетичний альбом – популяризація поетичного слова. Методика його проведення передбачає традиційні «сторінки», участь ведучих, читців, любителів поезії, гостей, поетів (як професійних митців, так і земляків-аматорів), які познайомлять учасників заходу з власним творчим доробком. Однією із сторінок альбому неодмінно виступає книжкова виставка (бажано озвучена), бібліографічний огляд.

2.27. Ч *Читання* – циклічна активна, оперативна форма знайомства читачів з новими надходженнями літератури, найбільш цікавими і важливими газетними статтями. Читання можуть бути присвячені подіям життя видатних людей або актуального, проблемного характеру подіям. Мета читання – зацікавити читачів, пробудити у них бажання самостійно прочитати літературу, яку пропонує бібліотекар, або познайомити їх з важливою і корисною для читачів інформацією.

Читання слід проводити для невеликої і однорідної аудиторії. Для організації читання бібліотекар використовує прийом розповіді. Від того, які читання обрані (політичні, технічні, науково-популярні, художні, навчальні і т.д.) залежить, у якому вигляді буде проведена розповідь (художня, науково-популярна, наукова чи розповідь-опис).

Читання бувають: з коментарем, літературні, красзнавчі, лікувальні.

Читання з коментарем – форма усного знайомства з творами літератури, яка передбачає читання тексту вголос з коментарями читця і обговоренням

прочитаного.

Літературні читання передбачають художнє виконання творів, своєрідний «театр одного актора».

Краєзнавчі читання – мета яких, популяризація літератури про рідний край.

Лікувальні читання враховують рекомендації фізіологів і психологів. Особливість таких читань у тому, що в основі підбору літературних творів чи їх фрагментів, окремих рядків, покладений не звичний тематичний підхід, а принцип метафори, глибокого емоційного асоціативного зв'язку, що дозволяє прямо використати магію художнього слова як психотерапевтичного засобу, засобу організації емоційного, ціннісно-духовного світу читача. При такому читанні використовують метод бібліотерапії. Головні заповіді бібліотерапії:

- 1) *Не нашкодь!* Книги повинні рекомендуватися з урахуванням конкретних особистісних психологічних даних.
- 2) *Допоможи!* Цього можна досягти шляхом старанного підбору необхідної читачеві літератури.
- 3) *Розвивай!* Сприяти розвитку здібностей читача протистояти біді, формувати силу волі.

Цикли читань – присвячені якимось подіям чи життю знаменитих людей.

При проведенні читань необхідно враховувати:

- ✓ зазначену тему читань;
- ✓ читання художньої літератури триває 1–1,5 години, читання політичної, науково-популярної, навчальної літератури – 30-45 хвилин;
- ✓ після визначення основної теми складається програма кожного окремого читання і план їх проведення.

В окремих випадках «читання» складається з двох частин:

Перша частина – цикл заходів, зв'язаних головною темою «читань» (доповіді та інші види усної пропаганди).

Друга частина – ілюстративна (виступи учасників художньої самодіяльності, майстрів мистецтв, демонстрація фільмів, показ фотографій, схем, слайдів і т.д.). При необхідності ілюстративний матеріал дається по ходу лекції.

ПОРАДА. Читати слід виразно, чітко, достатньо голосно, враховуючи розділові знаки та виділяючи найбільш важливі за своїм значенням слова і речення, змінюючи інтонацію, залежно від змісту тексту.

По закінченню читань підготувати заключну промову про значення даного заходу.

2.28.□ Читацька конференція (от лат. conferentiz – збиратись разом) – розповсюджена форма обговорення книг, яка потребує поглибленого колективного аналізу твору, дає відповіді на численні запитання читачів щодо його змісту і форми. Мета конференції – формування колективної думки, виховання у читачів уміння глибоко аналізувати прочитане, бачити нове в розкритті проблеми. Читацькі конференції розрізняють за типами:

- заочні;
- прес-конференції;
- читацько-глядацькі.

Заочні читацькі конференції організуються з метою популяризації суспільно-політичної, технічної, с.-г. і художньої літератури. Про проведення таких конференцій читачі дізнаються через періодичні видання, на сторінках яких публікуються матеріали

конференцій. Навіть для тих, хто не бере участь в них, знайомство з опублікованими матеріалами вже приносить користь.

Прес-конференція – конференція, на якій самі читачі виступають інтерв'юерами запрошених у бібліотеку адміністративних працівників, спеціалістів, діячів науки, письменників. Мета прес-конференції – широке обговорення актуальних, дискусійних проблем, у т.ч. піднятих на сторінках газет, журналів, книг, які відображають процеси і протиріччя у суспільному житті.

Читацько-глядацькі конференції присвячують розгляду художнього твору і створенню на його основі, за його мотивами творів мистецтва (кіно, музика, живопис та інше). Так, обговорюють творчість письменника, режисера, оператора, композитора на одну тему.

Читацькі конференції також бувають проблемними і звітними.

Зміст *проблемних конференцій* приурочують до важливих подій в суспільному житті; їх організують на основі вивчення інтересів та з врахуванням інтелектуального рівня читачів. Зміст *звітних конференцій* диктується турботою про підвищення читацької грамотності і культури читачів, ґрунтується на детальному вивченні читацьких інтересів і визначає їх перспективу в читанні.

Технологія проведення читацької конференції:

1. Вивчення теми, педагогічна мета і задача. Розробка плану-програми конференції: вступ; виступ учасників, визначення регламенту; заключна частина.
2. Прогнозування читацьких інтересів читачів.

3. Організація читання книги читачами.
4. Відбір літератури.
5. Видача літератури по темі конференції.
6. Організація і демонстрація книжкових виставок і ілюстрованих рекомендаційних плакатів.
7. Довідково-бібліографічна, консультативна, індивідуальна, групова допомога тим, хто бере участь у конференції.
8. Підготовка і огляд літератури за обраною темою.
9. Оформлення приміщення, де буде проводиться конференція.
10. Розсилка запрошень активу читачів.

ПОРАДА: Краще проводити конференцію по одній книзі. Технологія проведення при цьому передбачає загальний аналіз твору. До конференції необхідно підготувати інсценівку, конкурс читців, музичний супровід тощо.

2.29. Е *Експедиція* – ефективна форма вивчення біографії письменника, а разом з тим пам'яток міст, визначних місць, де він перебував. Заочна експедиція вимагає ретельної попередньої підготовки. Необхідно зробити наступне:

- накреслити маршрут;
- визначити коло об'єктів, які допоможуть воскресити події минулого, викликати у читачів потрібні асоціації;
- підібрати ілюстративний матеріал для зорового ряду;
- важлива роль належить тут звуковому фону, який посилюватиме емоційність у сприйманні читачами матеріалу. Для звукової наочності – записані на плівку голоси письменників, художні твори в авторському виконанні або прочитані відомими акторами, улюблені музичні твори письменника, пісні, слова його віршів,

тощо.

Результативність заочної екскурсії залежить від вмлої розповіді бібліотекаря. Потрібно добре продумувати текст, щоб екскурсія мала не розважальний, а виховний характер, викликала у читачів стійкий інтерес до творчості митця.

Заочні екскурсії можуть мати форму літературного монтажу, перечитування щоденника літературного походу (з демонстрацією фотографій), розповіді бібліотекаря з демонструванням ілюстративних матеріалів.

Дану бібліотечну форму використовують і як літературну екскурсію-подорож.

РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНА ДОПОМОГА БІБЛІОТЕК «ІНСТИТУТУ КУРАТОРСТВА» З ПИТАНЬ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

«Якщо освіта спрямована на примноження
людських знань
і на збільшення ерудиції, то виховання розвиває
розум людини,
привчає її до синтезу і аналізу, воно слугує
облагородженню
душевних почуттів і зміцненню волі».

В.М. Бехтерев

З метою реалізації рішення Вченої Ради ХНТУСГ від 23 .01.2012 «Про стан виконання програми організаційно-виховних заходів щодо